

Náša moč

Glasilo za slovensko delavstvo.

List
izhaja
vsak
petek.

Štev. 25.

V Ljubljani, dne 1. junija 1906.

Letnik I.

Drugi vseslovenski delavski shod.

Te dni razpošljemo našim delavskim organizacijam vabila za drugi vseslovenski delavski shod, ki se vrši letos dne 1. julija t. l. na Preski. Vsebino poročil na tem važnem vseslovenskem delavskem shodu, kakor tudi imena poročevalcev še objavimo. Ob 8. uri zjutraj daruje za udeležence II. vseslovenskega delavskega shoda sv. mašo in govori cerkven govornik dr. Krek. Ob 9. uri se prične II. vseslovenski delavski shod, ki traja do 1. ure popoldne. Popoldne ob dveh litanije, po litanijah blagoslovi novi »Društveni dom« na Preski dr. Krek, ki ob tej priliki tudi govori. Na velikem dvorišču »Društvenega doma« se nato vrši ljudska veselica: godba, petje, tamburanje. — Delavci in delavke! Za vas vse je najvažnejši dan vsakoletni vseslovenski delavski shod. In zato morate delati z vso odločnostjo, veseljem in vnemo, da ne bo nobenega delavskega društva, ki bi ne bilo zastopano na shodu. Prijatelje delavcev v krajih, kjer še ni delavstvo združeno, pa prosimo, naj delajo nato, da pride saj nekaj delavcev ali delavk k II. vseslovenskemu delavskemu shodu. Na noge vsi in na delo, da II. vseslovenski delavski shod ne zaostane za prvim!

Sem z našimi pravicami!

Za volivno pravico! Dozdaj nismo pisali o volivni pravici. Naši somišljeniki so bili o tem dovolj poučeni iz drugih listov in so na nebrojnih shodih pokazali svojo neizpodbojno voljo v boju za splošno, direktno in tajno volilno pravico za državni zbor in za druge zakonodajne zastope. Danes pa nas hinavstvo našega javnega življenja, lopovstvo, ki se z njim igra država za ljudske pravice, sili k temu. Ministerski predsednik Gauč je šel, ker ni mogel dobiti večine v državnem zboru za svoj predlog; za njim je prišel Hohenlohe. Dobro tri tedne, — pa je tudi on moral odstopiti. Na videz se sicer kaže, da je odstopil za to, ker ni maral sprejeti na svojo odgovornost, kar je cesar gledé na gospodarsko zvezo z Ogrri obljubil sedanji ogrski vladi, toda korenina njegovemu odstopu je volivna pravica.

Ti dogodki so klofute v obraz brezpravnemu avstrijskemu delavskemu ljudstvu. Klofute se vračajo s klofutami. Naj se pribije enkrat za vselej: Tudi slovenski proletariat je na vse pripravljen. Mi vemo, da si je priboril Madjar z revolucijami in upori moč in oblast; mi vemo, da pri nas zmaguje le sila. V tem zmislu bomo tudi delali.

Doli v zanemarjeni Bosni in Hercegovini se je nedavno dvignil teptani delavec. V Sarajevem se je v tobačni tovarni začelo; odtam je šel boj v Mostar, Zenico, Brod na Savi in dné 17. in 18. maja je zaigral v Ljubuškem. Delavci so zahtevali večjih plač, manj dela in ozir na domače delavce proti tujim. Celo v Bosni! Tekla je kri; pokale so puške in bliskali se bajoneti; delavski glas je prevpil vse to. Bosenski in hercegovski delavec, ki je o njem mislil cel

svet, da komaj ve, da živi, je pokazal krepko, mlado moč; uprl se je neznosnemu tujemu nasilju. Ta nas ne bo osramotil.

Pri nas, če prisilijo vihar, bo hujše! In brez ovinkov naj povemo, da zlasti na Slovenskem ni sile, ki bi zadušila ljudski odpor. V zahtevi političke enakosti in svobode se namreč družijo z delavcem kmet. V svesti smo si, da je naša kri dragocena, a dražja, milejša je svoboda.

Delavkam pravice!

Pa sem čitala v zadnji »Naši moči« dopis sodelavke iz Trziča, v katerem slika s tužnimi barvami, kako dela z delavkami, jih kaznuje za vsako besedo in celo suva naše soboriteljice na bojišču dela v tržiški predilnici zamazani tržiški bavbav. Znan mi je Trzič. Saj sem bila že tam in znano mi je, da tržiške delavke niso najbolj plačane, znano mi je pa tudi, da ne postopajo z njimi moški njihovi priganjači, kakor je to navada in običaj med dostojnimi ljudmi nasproti ženski, četudi je ta le preprosta delavka.

Drug slučaj mi je pa znan iz Ljubljane. Neka delavka je bila odpuščena z dela, ker je nasproti ravnatelju judu zastopala neko delavsko prošnjo. Ostalim delavkam so nekaj izboljšali, njo pa, ki je šla po kostanj v žrjavico, so pa odpustili.

Zabolelo mi je srce, ko sem izvedela o delavskih tržiških in ljubljanskih žrtvah. Koliko takih nesrečnih žrtev je med nami delavkami. Pa spominjala sem se govoric starih svojih tovarišic, kako je bilo včasih še hujše za delavke, kakor je zdaj. Naš kis-

I. P.

V dolgih večerih.

Take so bile moje sanje, ko so bili večeri dolgi, želje vroče in misli lahke in fine:

Postavil bi si dom, majhen, ljubek dom, obdan krog in krog z vrtom zaraščanim bogatega drevja in rož vsakovrstnih. Koncem vrta bi rastle visoke smreke, sredi njih pa bi postavil lopo iz belega lesa. Ob lopi, visoko do strehe njene bi rastle rože, tiste drobne, celo pomlad cvetoče rože s cvetjem tako finim kot so lica nalahno zardelega dekleta kadar se skloni fant k nji in jo poljubi. Sredi lope naj bi stala miza, prigrnjena z belim platnom in ob nji stoli. Od hiše sem do lope bi vodila ozka pot, posuta z drobnim rumenkastim peskom, ob katere vsaki strani naj bi rastle prav take rože kot ob lopi; rože s cvetjem tako finim in majhnim.

Večer bi bil. Večer v poletju.

Ti, mati, sediš v lopi sama.

Pletenje ti počiva v naročju in glava ti je nalahno naslonjena na prsi. Vse je mirno in tiho; nikogar ni, da bi te motil v tvojih

mislih. Samo tuintam se oglasi ptica. Na zemljo lega večer in v vaški cerkvi se oglasi zvon.

Ave Marija.

Moliš. Dolgo, dokler ne utihne zvon in še potem so ti sklenjene roke v molitvi in tvoja duša se pogovarja še potem z Bogom. O čem govori tvoja duša Bogu?

So-li želje vroče ali je zahvala srčna?

Prikazal bi se med vratmi hiše in ne upal bi se te motiti. Šel bi na stransko pot in šele po ovinkih bi prišel do lope. Prav tiho bi prišel, da bi ne čula mojih stopinj in zunaj za zelenjem rož bi poslušal, če ne bi li mogel čuti o čem se pogovarja tvoja duša z Bogom... Potem bi pa stopil v lopo, in to bi se prestrašila. Prestrašila bi se in lica bi ti nalahno zardela, pletenje pa bi ti padlo iz rok.

— Poredni otrok, kako si me prestrašil.

Jaz pa bi se smejal dokler bi se ne smejala tudi ti, potem pa bi sedel k tvojim nogam in pričela bi me povpraševati kaj sem delal celo popoldne in kje sem hodil. Ne. Najprvo bi me povprašala, če sem večerjal in če mi je večerja teknila. Seveda bi moral

pohvaliti večerjo, pripravljeno po tvojih rokah, ker drugače bi zakril oblak tvoje srce. Potem bi ti pa pripovedoval, kje sem hodil in kaj sem delal. In ko bi ti povedal, bi ne bilo še konec tvojih vprašanj: vse bi hotela vedeti, vsako podrobnost. In bi ti li mogel povedati vse? Morda ne; morda bi ti moral prikriti nekaj. Pa duša tvoja bi slutila; vedela bi duša tvoja, da ti nekaj prikrivam, da ti nekaj nisem povedal in skrivaj bi bila žalostna. Skrbno bi me pogledovala in vprašanje nerešeno, vprašanje mučno bi ti neprestano sililo na ustnice. Toda premagovala bi se in ne vprašala bi. Prosil bi te, mati, da mi pripoveduješ pripovedke kot si mi jih pripovedovala, ko sem bil majhen in je bilo krog naju žalostno in pusto. Spominjal bi te tistih dni, da bi z večjo srečo čutila sedanost, katero sem ti pripravil: v svojih sanjah v dolgih večerih...

Noč bi legla na vrt in ti trudna pripovedovanja in spominov, bi si zaželela počitka. Počasi bi stopala po ozki stezi proti hiši; težko bi nama bilo v duši, in sredi vrta, tam ob znamenju bi se ti nehote ustavila noga in pogledala bi me vprašujoče. Želja skrita

met, naša usoda res ni najprijetnejša. Zastonj ne pišejo razni pisatelji razvajanega meščanstva o nas, da smo bele sužnje. Bele sužnje smo, da, brez pravic, brez vpliva. In zato se tako godi z nami.

Podjetniki in kapitalisti! No, ti zahtevajo od nas, da delamo, kakor črna živina, plačajo nas pa slabše, kakor moške delavce. Ravnanje z nami je pa tudi tako, da se usmili Bogu. Saj se še vedno začuje šumenje: to in to, ta in ta: gospod, delovodja, paznik, hi-hi-hi! včasih je bilo še hujše...!

Zapostavljajo nas prav povsod. Pri volitvah v razne delavske odbore že gledajo moški nato, da so lepo sami med seboj. Če pa obstoji mešan odbor, in če je še kak terorist v njem, se pa zabavlja in pritiska na nas odbornice delavke, da je strah. Samo za plačevati, za na shode in pa za moške po kostanj v žrjavico hodile naj bi mé, tako mislijo nekateri naši sotovariši. No, ne zamerimo jim ne. Saj me delavke dobro vemo, da je v najboljšem moškem nekoliko tiranstva. Ampak odnehati pa tudi ne, ker mora veljati v delavskih skupnih zadevah delavkin glas ravno tako, kakor delavčev. No, pa zato ne obupam in nisem prav nič huda na delavce, ki se jeze nad zavednimi delavkami. Saj vem, da vsaka stvar potrebuje nekaj časa in da tudi za moške delavce, kar se tiče delavskih pravic, velja: »Temu treba se privadit, sprva sicer težko gre.«

Me delavce smo zdaj tu. Na bojišču dela smo. In ker smo, moramo zahtevati onih pravic, ki jih imajo moški delavci. Naš čas je tak, da vse vre, vse kipi in si želi izboljšati svoje stanje. Napreden je tok našega časa. Ura trpi in se pokvari, če jo pomakneš nazaj, če plavaš proti deroči reki, utoneš. Bi bile tudi me delavke rajše brezskrbne ptičice, frajlice brez dela in skrbi. A ker nismo, zato pa zahtevamo vpliv povsod, kjer se gre za naše koristi. In teh je veliko. Dandanes je vse odvisno od politike. Na ljudi, ki delajo tudi nam delavkam veljavne postavbe, nimamo me ženske nobenega, pa niti najmanjšega vpliva. Pa je le velike važnosti tudi za delavko, če so postavbe dobre ali ne.

Plačujemo ženske in tudi delavke davke. Pa nimamo prav nobenih političnih pravic. V ljubljanskem občinskem svetu n. pr. imajo ženske, ki plačujejo občinske doklade, pač volilno pravico, a same je ne smejo izvrševati. Morajo voliti zanje moški, ki jim da volivka pooblastilo.

V državnem zboru delajo postavbe, ki veljajo tudi za nas. Ni vse eno, če so te postavbe dobre ali slabe. Pa nas prav nič ne vprašajo, če smo zadovoljne ž njimi ali ne.

bi bila v tvojem pogledu, slutnja, da se je nekaj zgodilo z menoj; in med nama bi nastala visoka stena.

Visoka stena: dvoje nebeško lepih oči; dvoje lic zardelih na lahko, podobnim rožam ob poti, ko sem se sklonil tisto popoldne do njih in jih poljubil v svoji mladi ljubezni.

To pa bi bilo tisto nekaj, mati, kar bi ti zamolčal. In vendar bi ti slutila v svoji veliki ljubezni do mene in še pozno v noč bi se pogovarjala tvoja duša z Bogom o meni v svojih molitvah. Ko pa bi prišel zopet večer in bi sedela zopet v lopi, bi ti povedal in razrušil visoko steno med nama.

In kaj bi rekla ti, mati?

Veruj mi, da bi se ne bi zgubil niti atom moje ljubezni do tebe.

Take so bile moje sanje, ko so bili večeri dolgi, želje vroče in misli lahke in fine:

Postavil bi ti dom, mati, in rož bi ti natrešel na pot; rož, iz katerih bi dihala moja ljubezen in moja udanost do tebe žena s pogledom tako ljubečim in skrbečim in s srcem tako polnim ljubezni do mene.

Toda s čim naj ti postavim dom? Tako ubog sem in vendar so moje želje tako bogate in vroče in moje sanje tako lepe: v dolgih večerih, ko se pogovarja tvoja duša z Bogom...

Kar naredi jih, potem se jim pa moramo pokoriti. Če se pa ne, nam pa odkažejo samotni prostorček, kjer nas pa zopet nadzorujejo moški pazniki.

Zdaj se bije velik boj v Avstriji za splošno in enako volilno pravico moških. Je čisto prav, da jo dobe. Pa me ženske moramo pa le tudi zase zahtevati političnih pravic. In zato ne bomo podpirale pri volitvah kandidatov, ki ne bodo izjavili, da hočejo delovati tudi za splošno in enako volilno pravico žensk. Kdor bo za naše pravice, za tega bomo nastopile z vso silo, kdor pa ne, no, bo pa naš odgovor ta, da ga bomo ubogale in se ob volitvah ne bomo vtikale v agitacijo in politiko, če se pa bomo, se pa bomo proti njemu.

Ženska pusti politiko! Za moške je, pravijo. Premalo vztrajne, premalo samostojne ste. Rekla bi nekaj. No, Pa pst! Veliko cesaric in kraljic pozna zgodovina. In bolj jih hvali, kakor moške kralje in cesarje. Nestanovitne smo! Seveda! Saj vemo, da tudi moški niste vsi stanovitni, še kralji ne, manj pa še navadni smrtniki. In samostojnost! Kdo nas je pa učil samostojnosti? Saj se je delalo tisočletja, da so nas vzgojili v nesamostojnosti. Kar lepo tiho bodite, pa se ne postavljajte tako hudo. Saj sami dobro veste, vsi moški, kar vas je, da ste voljni kakor vosek, če to hoče seveda nesamostojna ženska.

Me delavke moramo zahtevati svojih pravic. Ne smemo gledati mirno in brezskrbno, da se delajo postavbe, da se dela zgodovina, da napredujeta znanost in umetnost brez nas. Ravno nasprotno: z odprtimi očmi gledimo v bodočnost, ki bo boljša za nas, kakršna je sedanjost! Ženska deluj povsod v društvih, javnosti, v družinskem krogu, da lepše solnce nam zasije!

Med brati in sestrami.

Izlet na Šmarno goro. Dne 20. t. m. smo delavci in delavke ljubljanske predilnice priredili izlet na Šmarno goro povodom prvoletnega obstanka našega strokovnega društva. Naša želja je bila videti ob tej priliki med nami tudi naša slov. kršč. soc. bratska društva, kar se nam je tudi spopolnilo navzlic skrajno neugodnemu vremenu, ki je trajalo prav v noč še v soboto dne 19. t. m. Že v Ljubljani smo se sešli z društvom z Vevč ter s strokovnim društvom tovarne za lep v Ljubljani in z mnogoštevilnimi našimi prijatelji. Na kolodvoru v Vižmarjih pa so stopili v našo vrsto društveniki delavskega podpornega društva iz Št. Vida in strokovnega društva z Jesenic. Po prisrčnem pozdravu smo odkorakali na Šmarno goro, kamor smo dospeli ob 9. uri. Tam gori pa so nas pričakovali društveniki katoliškega delavskega društva iz Medvod in Preske ter izobražev. društva Mengeš. Nato smo se zbrali zastopniki omenjenih društev k medsebojnemu posvetovanju, ostali pa so se presrečno radostili divnega razgleda. Pri sv. maši je zvezni pevski zbor krasno pel pod vodstvom g. Iv. Černiča. Po službi božji smo si ogledali še nekoliko divno gorenjsko ravan in gore, pevci pa so zapeli »Na planine«. Ob povratku smo se zbrali v Št. Vidu pri g. Valentinu Cirmanu, kjer smo skupno obedovali. Skupnega obeda se nas je udeležilo 81 oseb. Pristopili so v našo vrsto tudi delavci iz Tržiča.

V prijatno dolžnost si štejemo, da se zahvaljujemo v prvi vrsti slov. kršč. soc. »Zvezi«, kot matici slovenskega delavskega napredka osobito njenemu prezaslужnemu predsedniku dr. Kreku za cerkveno opravilo. Čast nam je, da se zahvalimo bratskim strokovnim društvom iz Vevč, Jesenic, Tržiča, tovarne za lep v Ljubljani ter katol. del. društvu iz Medvod in Preske in kat. izobražev. društvu iz Mengeša za tako mnogobrojen obisk. Prepričani smo, da stojimo v mogočnih vrstah organiziranega delavstva, v katerih hočemo stati nepremakljivo do zmage! Počastil nas je tudi šentviški g. župan s svojo gospo, za kar jima presrečna zahvala, kakor tudi mnogo-

brojnim meščanom iz Ljubljane in zlasti tamburaškemu zboru delavskega podpornega društva Št. Vid in pevskega zboru »Slov. kršč. soc. Zveze«. Naj bi se to ponovilo leto za letom! V imenu »Strok. društva tekst. delavstva za Kranjsko s sedežem v Ljubljani« odbor.

Sava. Danes hočemo svetu povedati, kako grdi izdajalci delavskih koristi so socialni demokratje. Pri nas se je vršil v nedelo popoldne ljudski shod, na katerem je poročal državni in deželni poslanec dr. Šusteršič o volivni preosnovi. Vsak otrok dobro vé dandanes, da je splošna in enaka volilna pravica v prvi vrsti v korist delavstvu, ki je sedaj brezpravno. No, naši rdečkarij tega ne vedo. Zvezali so se namreč v nedeljo z nekaj »in-tele-gentnimi« »Sokolci« in par pijanimi barabami in šli pod vodstvom vzor-učitelja Fabince in občinskega tajnika Humarja na shod, hoteč prepričati, da bi govoril g. dr. Šusteršič, ki stoji v prvih vrstah med boritelji za splošno in enako volilno pravico. Naši delavci bi jim lahko razbili butice, da bi ne žvižgali, toda od inteligence vedno zasramovano delavstvo se je tu pokazalo, da stoji na višjem izobraževalnem stališču, kot stoji cvet jeseniške inteligence učitelj Fabinc. Toda, pridemo še skupaj, takrat si pa le pustite vsi vaše puhle glave zavezati, da vam ne počijo, toliko vam jih bomo povedali. — V strokovno društvo hočejo socialni demokratje tudi vtikati svoje umazane, s smolo namazane prste. Rujejo in rujejo, delajo zgago in begajo ljudi. Na vsak način hočejo, da bi mi pristopili k judovski zvezi, ki jo imajo na Dunaju. Pa ne zato, da bi nam oni pomagali, ampak da bi jim mi pošiljali denar tje gor. Ne boš Jaka! Denar bomo imeli mi doma, ker ga zase rabimo, judje naj se pa le sami med sabo vežejo, mi se že ne bomo ž njimi. Sicer bomo pa sklicali občni zbor in glasovali o tej stvari in takrat boste videli, da mi takih izdajalcev, ki se vežejo z liberalci, ki so nasprotniki delavcev, ne maramo, še manj pa, da bi pošiljali denar v židovsko, nikdar sito bisago. Morda, če socialni demokratje ne bodo tiho, pričnemo s članki, ki jim ne bodo všeč in ki se nanašajo na delo socialnih demokratov od l. 1897. Ali bi vam to ugajalo, vi neznačajneži? Če ne, bodite pa tiho, in ne hodite na solnce, ker imate na glavi polno masla. Zdravi!

Skale. »Bralno društvo na Skalalah« je sklicalo za nedeljo dne 27. majnika 1906 izobraževalen shod. To pa ni bilo nikakor všeč nemčurjem. Posebno je pa razvnela vest o nameravanem shodu protestantskega lastnika skalskega rudnika Lappa. In zakaj? Na dnevnem redu nameravanega shoda je bila namreč točka »Delavsko vprašanje«, o kateri naj bi govoril odposlanik glavnega odbora »Slovenske krščanske socialne zveze v Ljubljani«. Lapp se je te točke tako vstrašil, da je sklenil razbiti shod, naj stane kar hoče. Pa se je obrnil na največjega nemškega kričača v Šaleški dolini, splošno znanega izzivača, moža, ki mu splošno nihče ne reče drugače, kakor »boben«, na prvaka velenjskih nemčurjev s pristnim slovenskim imenom Pribošič. In mož se je zavzel za ubogega Lappa, ki ga je spravilo iz ravnotežja napovedano zborovanje Skalskega bralnega društva in spravil na noge vse, kar prisega na Votanovo zastavo v Šaleški dolini. Pa so prišli v Cirmanovo gostilno na Pesjem prosti nemčurški komiji in drugi nemčurški vele-možje. Pa Lapp v svoji previdnosti le ni dosti zaupal velenjskemu bobnu, zato je pa ukazal, da morajo tudi oni prepričati zborovanje. Lappov blagajničar Zingler je šel najbolj v ogenj, für unsere Interessen, kakor je rekel po shodu. Ubogi Zingler, ti žrtev kapitalista, smilil si se nam, ko si moral v potu svojega obraza zganjati Lappove delavce na shod, ki naj bi prepričali govor o delavskem vprašanju in to, ko ti leži žena na smrtni postelji. Medtem, ko je bilo pošteno prebivalstvo pri popoldanskem cerkveni slavnosti, so pa zasedli nemčurji z Lappovimi delavci vred vse prostore Cirmanove gostilne. Da so spravili v pravo voljo zatirane Lappove sužnje, so naročili

Lappovi uradniki več sodčkov piva, pa ne za svoje, ampak za Lappove denarje. Javna tajnost v vsej »Šaleški dolini« je, da je dal Lapp 50 goldinarjev z namenom, da bi se razbil shod, za skupno pijačo so pa plačali Lappovi uradniki 30 goldinarjev. Ko se je bližala ura, ko naj bi se pričel shod, so začeli nemčurji peti v slovenskem Pesjem »Die Wacht am Rhein« in druge nemške pesmi. Hajlali so pa tako, kakor volkovi in ne ljudje. Ob takih razmerah člani bralnega društva niso niti mogli na zborovališče. Vojsko proti »črnim« je vodil s surovimi psovskami na navzočega kapelana Rabuzo velenjski »boben« Pribošič, pomagali so mu pa poleg Lappovih uradnikov najbolj velenjski kramar Wutte, gospod postaje načelnik c. kr. državne železnice v Pesjem Hans Karl, in pa neki mlekozobi socialni demokrat. Gospod Hans Karl bi pač bolje storil, kakor da pomaga razbijati slovenske shode, da bi gledal na svoje postajališče, ki je popolnoma preraščeno s travo in pa, da bi bil navzoč pri osebnih vlakih, ker v ponedeljek pri jutranjem osebnem vlaku v Pesjem ni bilo navzočega nabenege uradnika ali uslužbenca z »rdečo« čepico. Seveda gospod Karl nima časa, da bi se brigal za z zeleno travo preraščeno progno in za vlake, ima nujnejši posel politiziranje. Ob takih razmerah seveda ni bilo mogoče zborovanje. Kdo bo pa govoril pijani nemčurjski sodrgi, ki je tulila in lajala, psovala in zmerjala, da se je vse kadilo. Svojo surovost so tudi pokazali s tem, da so suvali navzoče članice »Bralnega društva«. Gospod Rabuza in »Zvezni« odposlanec Moškerc sta ostala na zborovališču dve uri in poslušala olikano nemčurjsko in rdečo sodrgo, ki se je začela že med seboj prepirati, ker je pričelo zmanjkovati pijače, kar je zelo skrbelo bobnovno in Zinglerjevo četo. Zato sta lepo prosila g. Rabuzo in »Zveznega« odposlanca, naj zapustita zborovališče, ker se bojita, da nastopijo »vom Alkohol beeinflusste unsere Leute« (Pribošičeve besede) s silo. Ker nista hotela, da bi vsled nju nastal pretep, sta odšla. Nastop šaleške nemčurjske klike je jako poučen. Dokazuje, kako potrebno je združenje slovenskega delavstva, ki mora na komando pod nadzorstvom nemških uradnikov hajlati in prepavati za »prosto pijačo« vsenemške pesmi. — Lapp več, zakaj je razbil shod. Boji se, da bi se ne pričelo zavedati ubogo njegovo delavstvo in se celo morebiti združevati. No, pa tudi nam so o tem podjetniku znane razne zanimivosti, ki pridejo že v javnost na to pristopnem mestu. Gospod Lapp! Saj veste, da mislimo vaš »trukzistem«, vašo bratovsko skladnico in pa tudi postopanje z vašim slabo plačanim delavstvom. Slovensko šaleško ljudstvo bo pa tudi znalo dati primeren odgovor šaleškim nemčurjem in bo z vso odločnostjo izvedlo geslo »Svoji k svojim«. Če bodo to nemčurjski kramarji čutili na svojih mošnjah, naj se zahvalijo Lappu in pa svojemu bobnu! Delavstvu se pa tudi še gotovo odpro oči, zato že še poskrbimo!

Devica Marija v Polju. Danes hočemo opozoriti na neka stvari, ki sicer ne spadajo pravzaprav toliko za delavstvo, so pa vseeno splošno zanimive in je prizadeto tudi delavstvo pri njih. Naše ceste namreč mislimo, osobito ono, ki vodi v Zalog. Razvožena je, da je strah. Ob slabem vremenu blata do kolen, ob lepem pa prahu, da človeka duši. Naj se za to cesto bolj skrbi, kakor skrbe zanjo dozdej. Saj najslabša hribovska pota so paradiške ceste nasproti tej cesti. Pa kolikokrat in tudi po shodih smo že nastopali, naj bi napravili pri Devici Mariji v Polju postajališče, pa ga le ne.

Dunaj. Tobačno delavstvo. Pri nas na Ottakringu crka socialno demokratska krajevna skupina rdeče »Zveze« tobačnih delavcev. Socialni demokratje so nastopili zdaj, ko vidijo, da le ne gre naprej z zvijačo. Znani bivši natak Pattermann sklicuje shode tobačnega delavstva pod pretvezo, da se gre le za stvarne zadeve. Pa jim delavstvo ne gre na lim. Ponižujejo se celo profesionisti, da zahajajo na delavske shode, pa le vse nič ne po-

maga. Sploh so pa pričeli »rdeči« v naši tvornici tožiti vse pri predstojnikih, kar ne trobi slepo v njih rog. S takimi hinavci in ovaduhi se moramo boriti pošteni dunajski delavci in delavke. Pa smo trdno prepričani, da zmaga proti rdeči hinavščini in ovaduhstvu naša pravična stvar.

Bautsch. Tobačne delavke, ki ne trobimo v rdeči rog, smo sklenile, da pristopimo »Krščanski zvezi avstrijskega tobačnega delavstva«. To je bil ogenj v strehi naših rdečih sodrugov in sodruginj. Misliše smo, da znore. Pa ne pomaga vse njihovo divjanje. Mi gremo le naprej in ne maramo judovskih hlapcev.

Z lastnimi močmi.

»Abstinent« v Ljubljani priredi 15. julija t. l. protialkoholni kongres. O potrebi boja proti pijančevanju nočemo izgubiti niti besedice. Saj stoji naš list na najodločnejšem abstinencnem stališču, dasi morebiti to ni vsakemu všeč. Pa mi se držimo glede abstinence sklepa I. vseslovenskega delavskega shoda. In z ozirom na ta sklep prosimo naše bravke in brave, delavce in delavce, kdorkoli le more, naj se udeleži protialkoholnega kongresa. Saj ravno to neizmerno vzivanje alkoholnih pijač tako zavira vsak polet delavstva za boljšo bodočnost. In da se širi zavest za boj proti pijančevanju, je potreba izpodbuje, kakor so protialkoholni kongresi ali pravzaprav shodi. Vemo, naše delavstvo nima v svojih skromnih razmerah toliko sredstev, da bi moralo pohajati na vse prireditve. In teh imamo letos precej. Na vseslovenskem delavskem shodu mora biti zastopano vse delavstvo naše, velevažen je tudi v socialnem oziru tretji katoliški shod, pa potrebna nad vse je pa tudi abstinenca. Naša delavska društva naj naredo tako, da se porazdele moči in da bo na vseh teh prireditvah delavstvo častno zastopano. Protialkoholni kongres bo velezanimiv. Zjutraj ob šestih daruje na Rožniku prvo sveto mašo novomašnik abstinent Demšar, govori pa predsednik »Abstinenta« dr. Krek. Dopoldne in popoldne se pa vrši protialkoholni kongres. Zvečer pa priredi »Abstinent« veselico. — Delavci in delavke! Torej na protialkoholni kongres!

Dramatično šolo za delavsko ljubljansko mladino otvori »Slovenska krščansko-socialna zveza«. Potrebna je. O tem ne izgubljam niti besedice. Uspeh torej ne more izostati. Kdor želi in ki ga veseli, da se izuri za spretnega umetniškega igralca, vstopi v dramatično šolo. Sprejema se do 10. junija t. l.

Ljudska knjižnica, in sicer javna, je neobhodno potrebna v Ljubljani. Kar je izvedel navdušeni gospod Demšar v Trzinu, menda vsaj lahko izvede naša ljubljanska v »Slovenski krščansko-socialni zvezi« organizirana krščanska demokracija.

Ljubno (Štajersko). Gotovo bo zanimalo brave »Naše moči«, če poročam nekoliko o delovanju »Zveze katoliških nepolitičnih delavskih društev« v graški škofiji. Saj je v »Zvezinih« društvih tudi veliko slovenskih delavcev. Društvo ima »Zveza« 44 s 4635 člani. Po stanu je 111 gozdnih delavcev, 691 kovinarjev, 359 rudarjev, 355 delavcev raznih poklicev, 113 zidarjev, 109 obrtnih delavcev, 95 delavcev kemične industrije, 70 občinskih delavcev in 58 glazarjev. »Zvezina« društva so priredila leta 1901 shodov 296, leta 1902 284, leta 1903 276, leta 1905 364. »Zvezina« društva imajo 13.000 knjig.

Strokovno zveza gozdnih delavcev snujejo na Spodnjem Štajerskem Tudi med Slovenci je mnogo gozdnih delavcev, za katere bo treba kaj storiti, da se jih združi strokovno.

Delavski koledarček. Iz delavskih vrst se nam je izrazila želja, naj bi naše uredništvo izdalo »Delavski koledarček«. Nam je ta misel jako všeč, pa kar na slepo srečo nikakor ne moremo pa tudi ne smemo izdati »Koledarčka«. Izvedeti moramo preje

natančno, kakšen »Koledarček« si želi naše delavstvo. In zato prosimo naše delavke in delavce, pred vsem pa naša delavska društva sledeče: 1. Naznanite nam, kako sodite o »Delavskem koledarčku«; 2. Kakšen naj bi bil »Koledarček«; 3. koliko izvodov bi se razpečalo pri vas med delavstvom. — Prav veselilo bi nas, da bi dobili prav veliko nasvetov, še boljpa, če bi se oglasilo veliko naročnikov. Takoj na delo, da poizvemo, če je izprožena želja že zrela in izpeljiva, ali ne. Če je izpeljiva, jo bomo tudi izvedli, če pa ni, pa pozneje!

Okno v svet.

Družba sv. Cirila in Metoda v Ljubljani. Po obojestranskem sporazumetju se razruši zveza med družbo sv. Cirila in Metoda v Ljubljani in med tovarnarjem g. Jebačinom s 30. junijem t. l. in s 1. julijem prevzame založništvo družbine kave tvrdka Ivan Perdan v Ljubljani, ki je naši družbi v vžigalicami bila do danes v tako ogromno korist. Dvajsettisočstiristo kron (20.400 K) imamo namreč v vsem to trenutje od nje. — Slovenci! Po pravici so se Vam priljubile naše vžigalice in prepričani smo, da Vam prav tako vgodno dojde kava, ki Vam jo preskrbi Vaš stari zaupnik — ta naš novi podjetnik. Zato pričakujemo, narodne gospodinje, da vsaka Vas, ki zaneti z našimi vžigalicami, postavi ob enem na ognjišče od imenovanega dneva naprej tudi to našo novo kavo. Vaša omizja naj bodo naša omizja; narodna iskra iz Vaše hiše bodi našemu rođoljubju v plamen. — Vodstvo družbe sv. Cirila in Metoda v Ljubljani.

Pomenljiva desetletnica. Na Binkoštno nedeljo in na ponedeljek dne 3. in 4. junija se vrši v Donauwitzu Ljubnu X. posvetovanje »Zveze nepolitičnih katoliških delavcev graške škofije«. »Slovenska krščansko-socialna zveza« odpošlje na zborovanje svojega zastopnika, ki bo zastopal tudi naš list. Prosimo delavska društva naša, pa tudi zavedne delavke in delavce, da pozdravijo shod brzojavno. Naslov: Verbandssekretariat, Leoben, Hauptplatz 24. Besedilo bodi seveda slovensko. O shodu poročamo.

Žensko strokovno šolo, katero ima v oskrbi ministerstvo za poljedelstvo, industrijo in trgovino, so otvorili v mestu Forli na Laškem. Stroški za zidanje in vzdržanje šole bo pokrilo ministerstvo v zvezi s provincijo in mestno občino Forli. Pomagala bo pa tudi ondotna hranilnica. Šola bo imela tri oddelke: trgovsko šolo, gospodinjsko in obrtno in strokovno šolo. Šolo vodi ženska voditeljica, kateri je pridejan nadzorovalni odbor, ki sestoji iz zastopnikov ministerstva, provincije in mestne občine.

Učila (knjige, zvezki) je občinski svet v Stuttgartu sklenil dajati vsem učencem ljudskih šol, bogatim in revnim, zastoj, med tem, ko si jih zdaj dobivali le otroci ubožnih starišev. Tako je prav! Zakaj! Zato, da se že v ljudski šoli ne goji in ne kaže nasprotstvo med otroci bogatih in revnih starišev, kar na vzgojo jako slabo vpliva. Naše občine pa nimajo prav nič smisla za socialno delo. Pravijo, da je tudi po nemških občinah šlo začetkom težko, a zdaj so predsodki minuli in v več mestih se že to prakticira.

Zadružništvo v Belgiji silno napreduje. Koncem leta 1905 šteje 1414 zadrug. Samo v zadnjem letu je priraslo 173 zadrug. Od teh je 78 kmečkih zadrug in 26 konsumov.

Idrijski rudnik. Leta 1536 pričeli so na drugačni način žgati rudo. Preveč se je izgubilo živega srebra, ko so kar v kopicah naložili rudasto kamenje na drva. Omislili so si glinaste lonce, nje napolnili do vrha in na njega drugi lonec poveznili, okoli naložili drva in zakurili. Ako je primanjalo drv, so priložili še drugih, da je vročina skuhalo kamenje v loncu in ločila rude od kamenja. A ni se sponeslo. Med rudo je bilo veliko žvepla, ker ni mogel izpuhteti in se z zračnim kisekom spojiti, združil se je z živim srebrom in pridelali so na ta na-

čin cinober mesto živega srebra. Le kjer je bila posoda počena, da je lahko žvepleni sopar iz lonca izginil, so dobili na dnu živo srebro. Nišo si znali tega pojava dolgo časa kemično razlagati, zato so skoraj dve stoletja na ta način žgali rudo. Na krajih, kjer se je to vršilo, so še v novejšem času dobili lončene čepinje, lepo rdeče, s cinobrom pobarvane. Niso si znali razlagati, odkod tako rdeči lončeni ostanki, da bi naši predniki rdečo lečo kuhali, kakor judje v stari zavezi, niso hoteli verovati, a kdor je poznal razvoj naših topilnic, je vedel, odkod ta prikazen. — Okolica našega mesta je bila obdana s temnimi in zelo zaraščenimi gozdi. A ker so le preveliko drvo potrebovali za hišno potrebo, za razne podpore v jami in še največ pri toplenju, so bili gozdi kmalu izsekani. Potov v gore takrat še ni bilo, saj jih še dandanes ni obilo. Strmi hribi in globoki jarki med njimi niso posebno rabli pravljati niti malih kolovozov, a ker so drva potrebovali, pomagali so si na drug način. Spravljali so les v strugo Idrijce in kadar je ob deževju narasla, plovila je drva in težke hlode zastoj proti mestu. Leta 1551 so napravili »grablje« pri vходу našega mesta, to je dolgo leseno in močno ograjo čez strugo, ki je vlovila lesovje, a vodo pustila odtekati proti Soči na Tolminsko. In tako nam vozi še dandanes Idrijca že 350 let. Več rudarskih družb in več gospodarjev ni kaj dobro vplivalo na rudnik. Nekateri družbe niso imele kaj sreče v jami, druge zopet ne pri prodaji, zabredle so v dolgove. Ni se moglo enako skrbeti za vse rudarje, tudi ne enotnih cen nastavitvi, še manj pa gledati na varstvene naprave, na pravilno kopanje in vrtanje. Nadvojvoda Karol je sklenil od zadržug kupiti njih posestvo in pravice, ter bil sam in edini gospodar rudnika. Leta 1580 se je to res zgodilo. Pod kakimi pogoji in za koliko vsoto je dobil ves rudnik, se ne da dognati. Pogajanja je vodil oskrbnik Kizel, ki je moral biti pravi strokovnjak v rudarstvu. On je vso napravo na novo uredil ter razširil podjetje prav na široko. Omišlil je nov status za vse rudniške uslužbenice. Načeloval je vsemu podjetju oskrbnik-verweser, ki je imel več uradnikov za pomoč. Delo se je razdelilo v več odsekov, katere je nadzoroval posamezni paznik, uredila se je dnevna — šiht — skrbelo za javno varnost, in da se to lažje doseže, delali so dolgo časa na to, da se Idrija izloči iz sodnega okraja Tominskega ter dobi svojo lastno sodnijo. To so res dosegli l. 1623. Ker ni več zadostoval rov sv. Ahacija, napravili so rov jašek 1536 sv. Barbare. Speljali so po »rakah« vodo od »kobile«. S tem so dobili toliko vodne sile, da je lahko gonila velikanska kolesa ter vzdigovala nepotrebno vodo iz globoke jame. Vse je bilo dobro osnovano in vzorni red je kraljeval po rudniških napravah skoraj 100 let. A leta 1730 so menili, da je rudnik dovršil svojo nalogo. Prišli so do plasti pod zemljo, ki ni imela prav nič rude v sebi. Bilo je le »gluho« kamenje »loses taubes Gestein«. In ta plast je segala daleč na okoli in v globočini ni nič več kazalo. Vse je takrat obupavalo, reklo se je, v kratkem času ne bo Idrije več. Izčrpali smo vse iz rudnika in kam sedaj? Obrtnije ni, zemlje, ki bi rodila toliko ljudi, je premalo, da bi kaj novega začeli ne kaže, smo predaleč od drugega sveta, saj celo pravih cest ni bilo do našega mesta. In zgodovina nas uči, da so bili pred časi plodonosni rudniki, so dajali obilo dobička in ljudi preživeli še več kakor v Idriji, a pošlo je, kar so iskali v zemlji. Opustili so brezplodno kopanje, rudarji so se izselili drugam, odšli v kraje, kjer je kazalo kaj zaslužka. In razpadle so hiše, podrle se razne shrambe, zarujavelo in zgnilo orodje, grmovje in drevje je zraslo kraj tako, da se dandanes niti za prostor ne vé, na katerem je bilo nekdaj toliko ljudi. Preti li ista osoda sedaj Idriji? Tako so se strahoma popraševali rudarji in pazniki, uradniki pa ugibali, kako bi se dalo od pomoči preteči nevarnosti ter pošiljali na Dunaj razne nasvete in poročila. In posrečilo se jim je pregovoriti dunajsko oblast, da je leta 1736 dovolila novih denarnih

nih sredstev za napravo nove jame in letni donesek, da se išče po rudi globokeje v zemlji in rovi naj se na desno in levo razširijo. Najglobokeja jama je bila dosedaj 90 sežnjev in dokazovali so, da mora biti še nižje živo srebro, saj ono vsled svoje teže navzdol sili. Komaj 40 sežnjev od Ahacijevga jaška so pričeli delati novo jamo, katero so v 12 letih popolnoma dodelali, krstili so jo po tedanji kraljici Mariji Tereziji. »jama Terezije«. Ahacijev rov so popolnoma opustili, a pri novi jami omislili vse naprave, da bi kaj največ rude spravili na površje.

V tem času so omislili tudi novo pravilno žgalnico in napravil pravilne peči. V železnih, ne več lončenih posodah so žgali rudo, kateri so primešali nekoliko neugašenega apna. Žveplo se je spojilo z apnom v gips, živo srebro pa se je lahko že kemično čisto pridobilo, tudi se ga ni toliko zgubilo, kakor prej. A ko so pri tem napredovali, so pozabili nekako na cinober. Na Holandskem in Benetkah so ga tako po ceni prodajali, da Idrija ni zamogla konkurirati. Veliko več je stalo delo, kakor pa prodani cinober. Poskušali so sicer na razne načine, a vedno je kazala zguba, iz Benetk ali Holandskega pa niso zamogli zvedeti, na kakšen način zamorejo tako poceni spraviti cinober na svetovni trg. Vsaka firma ima svoj skrivnost, katero skrbno čuva. Sedaj se v Idriji pridela raznovrstnega cinobra, ki ima nekako svetovno ime, saj ga v Kini dobro poznajo. A kako se izdeluje, koliko odstotkov te ali one primesi se pridene, na kak način se vse vrši, to je tudi dandanes v Idriji skrivnost. Vedo le dotični uradniki, ki so pa zaprisegli, da te skrivnosti ne izdajo in veliko tujcev pride si ogledat naše jame in žgalnico, vse mu razkažejo, nič ne skrivajo, a vrata tja, kjer se izdeluje cinober, so pa vsakemu zaprtá.

5 26-5

Slovenec
Konrad Skaza
v St. Ulrich, Gröden, Tirol
se priporoča za izdelovanje vseh
podobarskih del
kakor sploh
cerkvenih izdelkov.

„Naša moč“
izhaja vsak petek.
Cena na leto 3 krone.

Cene inseratom so:
za male 6stopne oglase: 6 vrstic 70 v.,
12 vrstic 130 v., 18 vrstic 180 v., 24
vrstic 220 v. 3stopne oglase računamo:
1 krat 9 v. petit vrsta, 2 krat 7 v. petit
vrsta, 3 krat 5 v. petit vrsta.

Uredništvo in upravništvo
„Naše moči“
Kopitarjeve ulice števil. 2.

Delayci, trgovci pozor!

Slavnemu občinstvu uljudno priporočam svojo preurejeno

krojaško delavnico

v kateri izdelujem **moške obleke**, kakor tudi vsakovrstne **uniforme**, in vsa druga v to stroko spadajoča dela.

Delavcem v oddaljenih krajih drage volje postrežem z vzorci. Sprejemam tudi **že kupljeno blago v delo.**

Izdelujem vse po najnovejšem kroju točno in natančno po meri. Delo sprejemam v vsakem kroju in vsaki množini. Slav. konsumnim društvom in gospodom trgovcem priporočam posebni oddelek za izdelavo **konfekcij, oblek za prodajo, od najpripottejše do najfinejše izvršitve.** Na zahtevo dam tem še bolj natančna pojasnila.

Svoji k svojim! Delavci, trgovci, podpirajte domačo tvrdko.

Za obilna naročila uljudno prosim

Matija Lazar
krojaški mojster v Kropi.

Cene brez konkurence!

Domača, poštena tvrdka!

Svoji k svojim!

8 52-12

Kdor hoče res postrežen biti z

dobrim, naravnim belim in črnim vinom,

naj se izvoli obrniti na staro znano in odlikovano
trgovino z vinom

Anton Ivanov Pečenko
v Gorici.

Postrežba točna in poštena. Cene zmerne.

Ne prezrite!

Ne prezrite!